



www.amu.edu.az

TƏBİB

Təsisçi: Azərbaycan Tibb Universiteti

Qəzet 1933-cü ildən çıxır

№-16 (1755) 30 sentyabr 2022-ci il



ATU-da şəhidlərin xatirəsi yad edilib

Anım Günü ilə əlaqədar olaraq bütün tədris binalarında 1 dəqiqəlik sükut elan olunub

səh. 2

ATU-da Litva səhiyyə nazirinin müavini ilə görüş keçirilib

səh. 3

ATU-nun rektoru Müəllimlər Günü münasibətilə əməkdaşları təbrik edib

səh. 3

Aktiv tələbələrle görüş keçirilib

səh. 4



Azərbaycan-Türkiyə səhiyyə biznes forumu və sərgisi keçirilib

Tədbir əczaçılıq və tibbi avadanlıqlar sahəsində investorlar üçün yeni imkanlar təqdim edib

səh. 2

Yeni tədris ilindən yeni qaydalar tətbiq olunur

Professor Sabir Əliyev: "Universitet klinikalarında xəstə sayının artırılması istiqamətində vacib tədbirlər görülməkdir"

səh. 3

Qırmızı şöbə

Və ya Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Qan Bankı necə işləyir?

səh. 5



Hamının sevimlisi olan həkim

Leytenant Tariyel Salmanov isə Vətəni daha çox sevirdi

səh. 6

Bakıda "Azərbaycan-Türkiyə səhiyyə biznes forumu və sərgisi"nin açılış mərasimi keçirilib. Tədbir hər iki ölkənin səhiyyə nazirliklərinin dəstəyi ilə təşkil olunub.

mənistanın təxribatları nəticəsində şəhid olan hərbi qulluqçuların ailələrinə başsağlığı verib. O, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın

Azərbaycan-Türkiyə səhiyyə biznes forumu və sərgisi keçirilib

Tədbir əczaçılıq və tibbi avadanlıqlar sahəsində investorlar üçün yeni imkanlar təqdim edib



Açılış mərasimində çıxış edən səhiyyə naziri Teymur Musayev Türkiyə Respublikası ilə münasibətlərin Azərbaycan hökuməti üçün hər zaman xüsusi xarakter daşdığını qeyd edib. O vurğulayıb ki, ilk dəfə təşkil olunan "Azərbaycan-Türkiyə səhiyyə biznes forumu və sərgisi" qarşılıqlı münasibətlərin inkişafına ən yüksək səviyyədə verilən dövlət dəstəyinin növbəti təzahürüdür: "Bu gün ölkələrimizin səhiyyə qurumları, tibb ictimaiyyəti üçün əlamətdar bir gündür. Azərbaycan və Türkiyə dövlət başçılarının himayəsi altında ölkələrimiz arasında hər sahədə inkişaf edən münasibətlər səhiyyə sektoruna da öz müsbət təsirini göstərməkdədir".

Onun sözlərinə görə, Vətən müharibəsindən ötən müddətdə "YAŞAT" Fondu vasitəsilə 200-ə yaxın hərbiçimiz müalicə üçün Türkiyəyə göndərilib. Nazir, həmçinin qeyd edib ki, bu gün Azərbaycan Tibb Universiteti Türkiyənin 20-yə yaxın universiteti ilə əməkdaşlıq edir: "Tibb təhsili sahəsində qarşılıqlı əməkdaşlığımı-

zın bir göstəricisi də odur ki, hazırda 700-dən çox Türkiyə vətəndaşı Azərbaycan Tibb Universitetində ali tibbi təhsil alır".

Teymur Musayev səhiyyə biznes forumu və sərgisinin Türkiyə biznes subyektlərinin Azərbaycanın səhiyyə sektoruna artan investisiya maraqlarına xidmət edəcəyinə ümidvar olduğunu bildirib. "Forumun ölkələrimiz arasında əczaçılıq və tibbi avadanlıqlar sahəsində mövcud əlaqələrinin inkişafında əhəmiyyətini yüksək qiymətləndiririk. Əməkdaşlığımızın bundan sonra da yüksələn xətlə davam edəcəyinə və forumun investorlar üçün yeni imkanlar yaradacağına inanırıq. Səhiyyə sektorunda bu kimi qarşılıqlı fəaliyyətlər vətəndaşlarımızın səhiyyə sistemindən məmnunluğunun artırılmasına, əhalinin sağlamlığının yaxşılaşdırılmasına, həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edəcək", - deyərək Azərbaycanın səhiyyə naziri fikrini tamamlayıb.

Öz çıxışında Türkiyənin səhiyyə naziri Fahrettin Koca ilk olaraq Er-

və qarşılıqlı türk xalqının salamlarını tədbir iştirakçılarna çatdırıb. 28 illik işğalın Ali Baş Komandan İlham Əliyevin liderliyi ilə sona çatmasını xüsusi qeyd edən türkiyəli nazir 1918-ci il sentyabrın 15-də Nuru Paşanın rəhbərliyi ilə azad edilən və türk dünyasının qədim şəhəri olan Bakıda olmaqdan məmnunluğunu bildirib: "104-cü qurtuluş ildönümünü qeyd etdiyimiz can Azərbaycanın paytaxtında olmaq bizim üçün böyük qürurdur".

Fahrettin Koca vurğulayıb ki, Türkiyə və Azərbaycan dövlətləri iki önəmli güc mərkəzidir: "Bu işbirliyinin sadəcə sözdə deyil, fəaliyyətdə də nə qədər gerçək olduğunu son günlərdə yaşadığımız hadisələr də bir daha sübut etdik. Hər sahədə olduğu kimi, tibb sahəsində əlaqələr yüksələn xətlə davam edir. Bu sahədə görüləcək işlərimiz hələ çoxdur".

"Türkiyənin səhiyyə sahəsində birgə biznes forumunun keçirilməsində zəngin təcrübəsi var. Forumda təmsil olunan ölkələrin özəl tibb şirkətləri, həmçinin səhiyyədə maliyyə mexanizminin təkmilləşdirilməsi və investisiya imkanları müzakirə olunur", - deyərək Türkiyənin səhiyyə naziri fikirlərinə yekun vurub.

Daha sonra Türkiyə və Azərbaycanın səhiyyə nazirləri KİV nümayəndələrinin suallarını cavablandırılıb.

Səhiyyə biznes forumu və sərgisi öz işini panel sessiyalarla davam etdirib. Mövzu və dinlənən məruzələr ətrafında geniş müzakirələr aparılıb. Qeyd edək ki, "Azərbaycan-Türkiyə səhiyyə biznes forumu və sərgisi" iki gün davam edib.

Türkiyə Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti Şuşada

Qonaqlar Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtının gözəlliyinə heyran olublar



Türkiyənin səhiyyə naziri Fahrettin Kocanın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Azərbaycana səfəri çərçivəsində Qarabağın incisi, ölkəmizin tarixi və mədəniyyətinin simvolu olan Şuşa şəhərini ziyarət edib.

Qonaqların Azərbaycan mədəniyyətinin paytaxtı ilə tanışlığı ölkəmizin tanınmış şəxsiyyətləri Bülbül, Xurşidbanu Natəvan və Üzeyir Hacıbəyli-nin güllələnmiş heykəllərinin yerləşdiyi Şuşa şəhər mərkəzi meydanından başlayıb. Onlara şəhər və güllələnmiş heykəllər barədə ətraflı məlumat verilib. Diqqətə çatdırılıb ki, 270 yaşlı mədəniyyət paytaxtı olan Şuşa şəhəri hər zaman muğam-sənət beşiyi kimi tanınır. Sənətkarlığın və incəsənətin müxtəlif sahələrinin inkişafı nəinki Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin, bütövlükdə ölkəmizin tərəqqisində mühüm rol oynayır. Şuşa Azərbaycan ədəbiyyat və mədəniyyətinin

inkişafına misilsiz töhfələr vermiş görkəmli şəxsiyyətlərin diyəridir.

Daha sonra Türkiyə Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti Şuşa qalası, Natəvan bulağı, Bülbülün ev-muzeyi, Molla Pənah Vaqifin muzey-məqbərə kompleksi, Cıdır düzü kimi tarixi məkanları ziyarət edib.

Yuxarı Gövhər Ağa məscidini ziyarət edən qonaqlar cümə namazı qılıblar. Vətən şəhidlərinin ruhlarına rəhmət dilənib və dualar oxunub.

Türkiyənin səhiyyə naziri Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtının gözəlliyinə heyran olduğunu bildirərək, Şuşanın azad edilməsinin tarixi əhəmiyyətini vurğulayıb. Fahrettin Koca Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan ordusu tərəfindən uzun illər Ermənistanın işğalı altında olan ərazilərin, o cümlədən Şuşa şəhərinin azad edilməsindən böyük sevinc və qürur hissi keçirdiyini qeyd edib.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının nümayəndə heyəti ATU-da



Sentyabrın 19-dan 23-dək ölkəmizdə işgüzar səfərdə olan Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) Qiymətləndirmə Missiyasının nümayəndə heyəti ilə Azərbaycan Tibb Universitetində görüş keçirilib.

ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəyli ölkəmizin ÜST ilə əməkdaşlığa böyük önəm verdiyini diqqətə çatdırıb. COVID-19-la mübarizədə ölkə daxilində görülən işlər,

Azərbaycanın başqa dövlətlərə göstərdiyi yardımlar və irəli sürdüyü təşəbbüslər yada salınıb, bu istiqamətdə Azərbaycanın nailiyyətlərinin ÜST-ün baş direktoru Tedros Qebreyesus tərəfindən də yüksək qiymətləndirildiyi vurğulanıb. Eləcə də daha əvvəl keçirilən görüşün nəticələri müzakirə olunub, işçi qrupu təsdiqlənib.

ÜST-ün ölkəmizdəki nümayəndəliyinin əməkdaşı Halil İbrahim Durak qeyd edib ki, son

5 ildə Azərbaycanda səhiyyə sisteminin gücləndirilməsi məqsədilə islahatların aparılması və insanların tibbi xidmətlərlə hərtərəfli əhatəsinə nail olunması istiqamətində mühüm işlər görüldü.

Görüşdə ATU-nun Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektoru Orxan İsayev, universitetin elmi kətibisi, yeni ixtisaslarla əlaqədar komisiyanın rəhbəri, professor Nazim Pənahov, İnnovasiya və keyfiyyətin idarə olunması şöbəsinin müdiri Aygün Babayeva, Tədris şöbəsinin müdiri Kəmaləddin Yaqubov, fəhri dekanları, Mətbuat xidmətinin rəhbəri Günel Aslanova, eləcə də ÜST-ün Azərbaycandakı nümayəndəliyinin əməkdaşı dr. Tural Qulu, təşkilatın mütəxəssislərindən Tomas Zapata, Cathal Morgan, Mafaten Chaouali, Margrieta Langins, Kevser Vatansever və başqaları iştirak edirdilər.

Qeyd edək ki, qonaqlar ATU-nun Tədris Cərrahiyyə Klinikasının fəaliyyəti ilə də yaxından tanış olublar.

ATU-da şəhidlərin xatirəsi yad edilib

Sentyabrın 27-də bütün Azərbaycan Vətən müharibəsində canından keçən şəhidlərimizin xatirəsini dərin ehtiramla yad edib, ölkəmizin hər yerində bu münasibətlə müxtəlif tədbirlər keçirilib.



Azərbaycan Tibb Universitetinin rəhbərliyi, professor-müəllim heyəti də bu haqq savaşında iştirak edərək müqəddəs həkimlik peşəsini yerinə yetirərək qəhrəmancasına həlak olan şəhid məzunların xatirəsinə ucaldılmış abidə kompleksini ziyarət edib. ATU kollektivi abidənin önünə gül dəstələri, əklil qoyaraq şəhidlərimizi yad edib, onlara Allahdan rəhmət diləyiblər. Sonra mərasim iştirakçıları tələbələrimizin əl işlərindən ibarət sergiyə baxış keçiriblər.

Anım Günü ilə əlaqədar olaraq saat 12:00-da ATU-nun bütün tədris binalarında, auditoriyalarda, müəhazirələrdə və məşğələlərdə şəhidlərimizin xatirəsini

anmaq məqsədilə 1 dəqiqəlik sükut elan edilib. Eləcə də dərslərdə Vətən müharibəsi ilə bağlı müzakirələr aparılıb.

Xatırladaq edək ki, sentyabrın 27-si Azərbaycanda Anım Günü kimi qeyd olunur. Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il 2 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən, təsis edilmiş Anım Günü Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş əsgər və zabitlərimizə, bütün şəhidlərimizə dərin ehtiramın ifadəsidir.

Azərbaycan Tibb Universitetinin I Cərrahi xəstəliklər kafedrasının əməkdaşı, bariatrik-metabolik cərrahiyyə üzrə tanınmış həkim, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Taryel Öməröv bu günlərdə Çin Bariatik və Metabolik Cərrahlar Dərnəyinin (CSMBS) 9-cu illik konfransı, Beynəlxalq Piylənmə Cərrahiyyəsi və Metabolik xəstəliklər Assosiasiyasının (İFSO) 7-ci simpoziumu, həmçinin 1-ci Beynəlxalq Çin Metabolik və Bariatik Cərrahiyyə konfransında ölkəmizi təmsil edib.

Tibb Universitetinin alimi Çində Azərbaycanı təmsil edib

təşəkkürünü bildirib: "Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, Cənubi Qafqaz və Orta Asiya ölkələrindən yalnız Azərbaycan bu konfranslarda təmsil olunurdu. Dünya səviyyəli tədbirdə çıxışçı qismində iştirak etmək mənim üçün çox önəmli hadisə idi".

T.Ömərövün sözlərinə görə, onun "Mədənin boylama rezeksiyasından sonra GERD profilaktikası: milli təcrübəmiz" adlı çıxışı çox maraqla qarşılanıb. Həkim qeyd edib ki, bu problem hazırda dünyanın ən aktual müzakirə edilən elmi-cərrahi prosedir: "Bildiyiniz kimi, bariatrik-metabolik cərrahiyyə

Aktiv tələbələrle görüş keçirilib

Universitetimizdə fəal və istedadlı tələbələr üçün bir sıra təşkilatlar fəaliyyət göstərir

Sentyabrın 20-də Azərbaycan Tibb Universitetində hər il olduğu kimi, "Aktiv tələbələrle görüş" adı altında ənənəvi məlumatlandırma sessiyası keçirilib. Toplantı iştirakçıları əvvəlcə şəhidlərimizin xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad edib. Daha sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.



ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəylinin yeni tədris ilinin başlanması ilə əlaqədar təbriklərini çatdıran Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin (THİK) sədri Qoşqar İsmayılov son illərdə universitetdə aparılan islahatlar barədə ətraflı məlumat verib. Qeyd edib ki, tələbələrle ənənəvi olaraq hər il keçirilən bu görüşün məqsədi gələcək hədəf və vəzifələr barədə müzakirə açmaq, tədrislə bağlı çətinlikləri və təkliflərini öyrənilər rəhbərliyə çatdırmaq, həmçinin müəyyən tövsiyələr verməkdən ibarətdir.

Q.İsmayılov dövlətimizin gənclərə göstərdiyi hərtərəfli qayğıdan, ATU-da tələbələr üçün yaradılan yüksək şəraitdən bəhs edərək, diqqətə çatdırıb ki, universitetdə fəal və istedadlı

tələbələr üçün bir sıra elmi, ictimai və digər təşkilatlar fəaliyyət göstərir. Onlar həmin təşkilatların işində yaxından iştirak edə bilirlər. THİK sədrinin sözlərinə görə, tələbələrin asudə vaxtlarını səmərəli keçirmələri üçün universitetdə yetərincə imkanlar var. Çıxışının sonunda tələbələr mükəmməl təhsil almaqla yanaşı, həm də universitetin və ölkəmizin ictimai-sosial həyatında fəal olmağa çağırılan Q.İsmayılov könlüllü proqramlarına qoşulmağı, layihələrdə aktiv iştirak etməyi tövsiyə edib.

Toplantıda çıxış edən komitə sədrinin müavini, V kurs tələbəsi Cavid Mustafazadə bildirib ki, əgər biz gələcəkdə peşəkar mütəxəssis olmaq istəyiriksə, universitetin göstərdiyi etimadı hər zaman doğ-

rultmağa, ali təhsil müəssisəsinin və ölkəmizin ictimai-sosial həyatında aktiv iştirak etməyə, dərslərimizdə fəal olmağa çalışmalıyıq. O, Vətəni və millətini sevən, onun təəssübünü çəkən layiqli vətəndaş olmağın önəmini bir daha vurğulayıb. C.Mustafazadə təlim-tərbiyə prosesinin uğurla həyata keçirilməsi üçün müəllim və tələbələr arasında qarşılıqlı münasibətlərin düzgün qurulmasının əhəmiyyətini qeyd edib.

Görüşdə universitetin fakültələr üzrə THİK sədriləri də çıxış edərək, görülən işlər və qarşıda duran vəzifələr barədə məlumat veriblər. Onlar THİK-in fakültələr üzrə heyəti, tarixi, üzvlərin hüquqları və öhdəlikləri, vəzifə üstünlükləri, eləcə də əldə olunan nailiyyətlərlə toplantı iştirakçılarını tanış ediblər.



metodları arasında dünyada ən çox əməliyyat edilən metod rezeksiyasıdır. Lakin bu əməliyyatların uzaq dövr üçün bəzi çatışmayan cəhətləri var. Ölkəmizdə 9 ildir ki, bu əməliyyatlar tərəfimizdən uğurla həyata keçirilir və fəsadların qarşısının alınması üçün tətbiq etdiyimiz xüsusi metodika var. Bu metodika 2017-ci ildə Beynəlxalq İdeya Müəllifliyi Agentliyi, 2018-ci ildə isə Avrasiya Patent Təşkilatı tərəfindən patent əldə edib. Çindəki çıxışında da milli təcrübəmiz olan bu metodun fəsadların qarşısının alınmasında xüsusi rolundan bəhs etdim".

Səfər haqqında məlumat verən T.Öməröv bu mötəbər tədbirə dəvət edildiyi üçün təşkilat komitəsinin üzvlərinə, xüsusən Bariatik və Metabolik Cərrahlar Assosiasiyasının həmsədri, YOUNC İFSO prezidenti Wah Yanga

Tələbəmiz həm öyrəndi, həm öyrətdi

Nuray Mirkazımlı Almaniyada Azərbaycan haqda geniş təqdimat edib

Azərbaycan Tibb Universitetinin tələbələri təhsil aldıkları ali məktəbin nüfuzunu təkə öz savadları ilə deyil, həm də hər zaman, hər yerdə ictimai fəallıq, vətəndaşlıq mövqeyi nümayiş etdirməklə qorumağa çalışırlar. Harada olurlar-olsunlar, Azərbaycanı təmsil etdiklərini heç vaxt unutmurlar.



Elə yay tətilində Almaniyanın Lübeck (Lüberk) şəhərinin klinikalarının birində üz-çənə cərrahiyyəsi ixtisası üzrə təcrübə keçən Stomatologiya fakültəsinin V kurs tələbəsi Nuray Mirkazımlı da bu ənənəyə sadiq qalıb. Belə ki, o, qrup yoldaşı, Türkmənistan vətəndaşı Ovezberdiyeva Oğulcahanla birgə ixtisasını təkmilləşdirməklə yanaşı, klinikadakı tibbi personal qarşısında xüsusi təqdimatla çıxış edərək Azərbaycan barədə ətraflı məlumat verib. Əsas məqsəd buradakı insanların Azərbaycan haqqında yanlış təsəvvürlərini dağıtmaq olub və Nuray bunu bacarıb. Eyni zamanda klinikanın erməni əsilli həkimini də tutarlı faktlarla susdura bilib.

Nuray deyir ki, orada Azərbaycanı yaxşı tanıyırlar. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra haqqımızda bir qədər məlumatlı olsalar da, bizi çox zaman farslarla qarışdırırdılar: "Hətta elə bi-

lirdilər ki, ölkəmizdə hansısa qeyri-qanuni əməl törədən, oğurluq edənini əlini, qolunu kəsirlər. Bütün bunların səhv məlumatlar olduğunu anladım. Onları inandırmaq ki, müharibədə haqlı tərəf idik. Əslində sülh istəsək də, 30 il işğal altında qalan torpaqlarımızı müharibə yolu ilə azad etmək məcburiyyətində qaldıq".

Universitetimizin tələbəsi alman həkimlərinə müstəqilliyimizdən, 20 Yanvar, Xocalı faciələrindən, Azərbaycanın tarixən ikiye bölünməsindən, Cənubi Azərbaycanda 30 milyondan çox soydaşımızın ana dilində məktəblərinin olmamasından da danışıb. Həmçinin II Dünya müharibəsindən sonra əsir götürülən almanların Azərbaycana gətirilməsindən, onların ölkəmizdə inşa etdikləri alman kəndlərindən söhbət açıb. Bayrağımızı,

təbiətimizdən görüntüləri, televiziya jurnalisti, milli qəhrəmanımız Çingiz Mustafayev I Qarabağ savaşında çəkdiyi videoları nümayiş etdirib.

N.Mirkazımlı milli sərəvətimiz olan neftdən, Hacı Zeynalabdin Tağıyevdən, Qızlar məktəbindən, Novruz adət-ənənələrindən, Kəlbəcər qızıl yatağından, milli xalçalarımızdan, Ağdamdan, Qarabağ atlarından, Göyçayda keçirilən nar festivalından bəhs edib.

Təqdimatının sonunda milli əşyalarımızı, milli xörəklərimizi də tanıdıb. O cümlədən Şəki kələğayısını klinikanın qadın həkiminə hədiyyə edib və tədbir iştirakçılarına Şəki paxlavası ilə çay qonaqlığı verərək söhbətə bir şirinlik də qatıb. Ancaq pərtliyini gizlədə bilməyən erməni həkim bu şirinlikdən dadmadan zalı tərək edib.

Azərbaycan Tibb Universitetinin Farmakoqnoziya kafedrasında ali təhsilli əcazı kadrların hazırlanması ilə yanaşı, ölkə florasından olan yabanı bitkilərdə bioloji fəal maddələrin aşkar edilməsi, onların bioloji fəallıqlarının öyrənilməsi və tibbdə istifadəsi, yabanı bitkilərin xammal ehtiyatının öyrənilməsi istiqamətində elmi-tədqiqat işləri də aparılır.

onların antioksidant fəallığı öyrənilib.

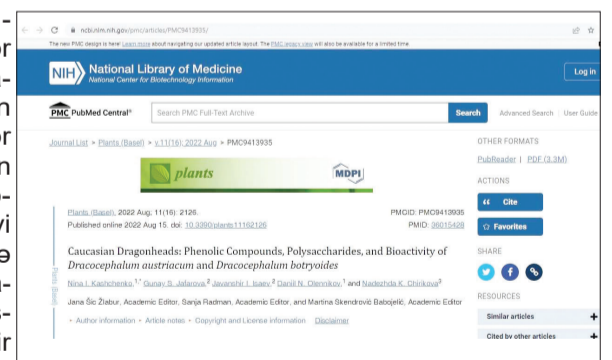
Qeyd edək ki, doktorant G.Cəfərova "Bəzi İlanbaşı (Dracocephalum L.) növlərinin farmakoqnostik öyrənilməsi" mövzusunda dissertasiya işi üzərində çalışır. Məhz dərc olunan məqalə də doktorantın yerinə yetirdiyi elmi işlə bağlıdır. Azərbaycanda rast gəlinən 4 ilanbaşı növündən ikisi: Avstriya ilanbaşı və Fırça ilanbaşı növləri geniş yayıldığından və onların kifayət qədər xammal

Əməkdaşlarımızın elmi-tədqiqat işi nüfuzlu jurnaldə işıq üzü görüb

Elmi tədqiqatlar Türkiyə, Rusiya, Fransa, Ukrayna və digər ölkələrin alimləri ilə birgə həyata keçirilir. Son illər ATU-nun Rusiya Federasiyasının Elmlər Akademiyasının Sibir şöbəsinin Ümumi və eksperimental biologiya institutu ilə təbii kimyəvi birləşmələrin tədqiqi sahəsində müştərək tədqiqatların aparılması haqda imzalanmış əməkdaşlıq müqaviləsinə uyğun müasir elmi-tədqiqat işləri yerinə yetirilir. Azərbaycanın yabanı dərman bitkilərinin tədqiqi Farmakoqnoziya kafedrasının əməkdaşlarının və doktorantlarının elmi işlərində öncül yer tutur. Bu elmi işlərdən biri nüfuzlu "Plants" jurnalının (impakt faktoru: 4,66) avqust sayında dərc olunub. "Caucasian Dragonheads: Phenolic compounds, polysaccharides and bioactivity of Dracocephalum austriacum and Dracocephalum botryoides"

adlanan məqalə Farmakoqnoziya kafedrasının müdiri, professor Cavanşir İsayev və doktorant Günay Cəfərova, eləcə də Rusiya (Nina Kaşenko, Daniil Olennikov və Nadejda Çirikova) alimlərinin birgə əməkdaşlığı ilə hazırlanıb.

Tədqiqat işində Azərbaycanın daha çox Böyük Qafqaz dağları ərazisində, xüsusən Xınalıq və Qrız kəndləri ətrafında yayılmış ilanbaşı cinsinə aid iki yabanı bitki növü: Fırça ilanbaşı və Avstriya ilanbaşı fitokimyəvi tədqiq olunub, eləcə də



bazası olduğundan həmin bitkilərə aid fitokimyəvi tədqiqatlar aparılıb. Tədqiq edilən bitkilərdən alınan fərdi maddələrin müasir fiziki-kimyəvi üsullarla: HPLC-DAD-ESI-QQQ-MS identifikasiyası Rusiyada həyata keçirilib. Hal-hazırda fitokimyəvi tədqiqatlar üçün vacib olan sadalanan avadanlıq və cihazların, müvafiq standartların ölkəmizdə olmamasına baxmayaraq, azərbaycanlı alimlərin rusiyalı həmkarları ilə birgə fəaliyyəti sayəsində elmi tədqiqatı müasir səviyyədə yerinə yetirmək mümkün olub. Nəticədə Dracocephalum austriacum və Dracocephalum botryoides bitkilərindən flavonoidlər, liqnanlar və polisaxaridlərə aid təbii birləşmələr alınmış, eləcə də bəzi ekstraktların antioksidant fəallığı öyrənilib. Yerinə yetirilən tədqiqatların nəticəsi olaraq gələcəkdə alınan bioloji fəal birləşmələr əsasında effektiv fitovası tədarük hazırlanması nəzərdə tutulub.

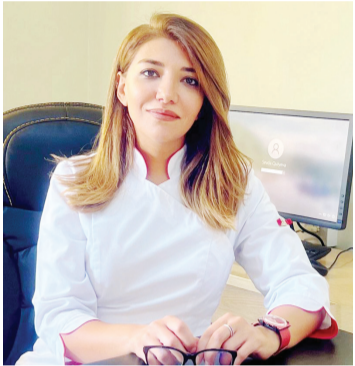
Azərbaycan Tibb Universitetinin Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Qan Bankının əsas işi klinikada əməliyyat olunan xəstələri ehtiyac duyulan qan və qan komponentləri ilə təmin etməkdən ibarətdir. Bəs Qan Bankı öz fəaliyyətini necə qurur, qan ehtiyatını haradan alır? Topladığı qan ehtiyatını hansı şəraitdə saxlayır?

klinikamızda yatan xəstələrin ehtiyacını ödəmək, xəstəyə təcili qan lazım olarsa, bunu təşkil etməkdir. Qeyd edirəm ki, qan donorlarımız əsasən xəstələrin yaxınları, könüllü olanlardır. İlk olaraq bizdə donorlar həkim təbəfindən müayinə olunur, sonra onlardan laborator analiz üçün nümunə qan götürürük".

S.Quliyevanın bildirdiyinə

QIRMIZI ŞÖBƏ

Və ya Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Qan Bankı necə işləyir?



Bu və digər suallara cavab almaq üçün üz tuturuq adıçəkilən klinikaya. Qan Bankının müdiri, həkim-hematoloq Sevda Quliyeva bizi maraqlandıran sualları ətraflı şəkildə cavablandırır. Onun sözlərinə görə, Qan Bankının əsas işi qan və qan komponentlərini (eritrosit kütləsi, təzə dondurulmuş plazma, trombosit kütləsi) hazırlamaq, onları təhlükəsiz şəraitdə saxlamaqdan ibarətdir. Həftənin 7 günü 24 saat fəaliyyət göstərən Qan Bankında donor müayinə, laboratoriya, qanalma bölmələri və depo fəaliyyət göstərir: "Əsas iş prinsipi planlaşdırılmış əməliyyatlar üçün qan və qan komponentlərini hazırlamaq,

görə, bütün müayinə və testlərdən keçmiş, həkim rəyinə görə donor kimi qəbul edilmiş şəxslər qanalma bölməsinə dəvət olunur: "Burada donorlardan qan xüsusi qan torbalmasına toplanır. Müəyyən edilmiş miqdarda qan torbaya yığılan kimi, qanalma prosesi dayandırılır. Qanalma müddəti ərzində sterilizasiya və gigiyenik qaydalara tam şəkildə əməl olunur. Qan alındıqdan sonra donora istirahət veririk. Həmin vaxt ona şirin təamlar və içkilər təklif edirik. Sonra donorları təkrar müayinə edir və narahatlıqları olmasa, sərbəst buraxırıq".

Qeyd edək ki, Qan Bankında hazırda bir həkim, bir tibb bacısı və iki laborant işləyir, onlar öz işlərinin öhdəsindən layiqincə gəlirlər. Bundan başqa, gecə növbəsi də fəaliyyət göstərir.

S.Quliyeva donor kimi qan verməyin faydalarından da söhbət açıb. Belə ki, hər dəfə qan verdik-

cə həmin şəxslərdə qan hüceyrələri yenilənir. Bu da insan orqanizmində immunitetin güclənməsinə, cavanlaşmaya, görmə qabiliyyətinin yaxşılaşmasına və s. səbəb olub. Donorlara gəlincə, onlar ümumi görünüşcə sağlam, yaş hədləri 18-65 arası, çəkiləri 50 kiloqramdan yuxarı, qan təzyiqləri norma daxilində olmalıdır. Qaydalara görə, kişilər 90, qadınlar isə 120 gündən bir təkrar qan verə bilər.

Donorlardan müayinə üçün götürülən qan nümunəsinin ümumi analizinin nəticələrini 10 dəqiqə sonra bilmək olur. Laboratoriya bölməsində donordan götürülmüş qanın ümumi analizi, ABO və Rh D qan qrupu, Hepatit B, C, sifilis və QIÇS virusları yoxlanılır. Qanda adicəkilən viruslar aşkar edilməzsə, donorlardan toplanmış qan kütləsi komponentlərə ayrılır və depoda hər komponentin saxlanması dərəcəsinə uyğun olaraq soyuducu və dondurucularda saxlanılır.

Bir sözlə, xəstələr lazım olan qan və onun komponentləri ilə heç bir problem olmadan, vaxtılı-vaxtında təmin edirlər. Bu isə Qan Bankında işin düzgün qurulmasının nəticəsidir.



Göz linzalarında yaş məhdudiyəti varmı?

Həkim-oftalmoloq Qurban İsmayilov linzalardan yalnız görünüş üçün istifadə etməyin əleyhinədir

İnsan bədəninin bütün orqanları müəyyən funksiyaları yerinə yetirir. Həyati vacib orqanlardan biri də görmə funksiyasını təmin edən gözlərdir. Görünür, "göz bəbəyi kimi qorumaq" ifadəsi də təsadüfən yaranmayıb. Ona görə də görmədə əmələ gələn istənilən problem insanlarda böyük narahatlıq doğurur. Bu zaman insanın ağılına ilk gələn də bu problemi mütəxəssislərin köməyi ilə aradan qaldırmaq olur.

Son dövrlər bu məqsədlə tətbiq edilən vasitələr sırasında linzaların rolu xeyli artıb. ATU-nun Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Oftalmologiya şöbəsinin müdiri, assistent Qurban İsmayilov bu barədə suallarımızı cavablandırarkən bildirdi ki, linzalar intraokulyar - əməliyyat vasitəsilə gözün içinə yerləşdirilən və kontakt-yəni xaricdən buynuz qişasının üzərinə qoyulan formada olur. Məqsəd gözdə şüasındırmanı tənzimləməkdir. Digər forması

müasir dövrdə istifadə olunan rəngli linzalardır.

Həkim-oftalmoloq heç bir zərurət olmadan, linzaların yalnız görünüş üçün istifadəsini məqsədəuyğun saymır. O qeyd edib ki, buynuz qişası çox həssasdır: "Qıcığı sevmir. Limbal hüceyrələr tez zədələnir. Mənim təcrübəmə əsasən, linzaların istifadəsi məcburi



vəziyyətdə olmalıdır. Tutaq ki, xəstənin bir gözündə -1 refraksiya, digərində -7 və ya daha çoxdur. Belə vəziyyətdə adam eynək taxma bilməz, çünki baş ağrıyacaq. Bu zaman linza tax-

masını tövsiyə edə bilərəm".

Həkimin sözlərinə görə, pasiyentlər ilk növbədə aseptika və antiseptika qaydalarını bilməlidir: "Qoyulan linzaların keyfiyyəti vacib şərtlərdəndir. Linzalar qoyularkən göz nəmləndiricilərinin istifadəsi zəruridir. Əgər gözdə ifrazat varsa, 2-3 gün antibiotiklər tətbiq etmək lazımdır".

Q.İsmayilov onu da vurğulayıb ki, linzaların qoyulmasında yaş məhdudiyəti yoxdur. Sadəcə, quru göz sindromu, yaxud buynuz qişasında çapıq - xora olan adamların linzalardan istifadəsi məsləhət deyil. Linzaların

qiymət fərqi gəldikdə isə, mütəxəssis ucuz və keyfiyyətsiz deyil, tanınmış markaların linzalarından istifadə etməyi, eyni zamanda tibbi qaydaları gözləməyi məsləhət görür.

Məktəblinin gün rejimi: sağlamlıq və uğur üçün sadə tövsiyələr

Artıq ümumtəhsil müəssisələrində tədris başlayıb. Elmi-texniki tərəqqi müasir tədris-təbiiyyə prosesinin intensivləşməsi, zehni yükün artması, tədrisin kompüterləşməsi, hərəkətli fəaliyyətin azalması, tədris stresinə gətirib çıxarır. Tədris prosesində uşaq və yeniyetmələr akademik biliklər əldə edir, lakin bu heç bir şəkildə gənc nəslin – şagirdin sağlamlığı hesabına baş verməməlidir. Tədqiqatlar göstərir ki, məktəblilərin sağlamlığının formalaşmasında məktəb amilinin təsiri 30-40% təşkil edir və tədris müddətində uşaqların sağlamlıq problemləri artır.

Məktəblilərin sağlamlığının möhkəmləndirilməsi və yüksək iş qabiliyyətinin saxlanılması məqsədi ilə valideynlər uşaqların gün rejiminin düzgün təşkil və ona riayət edilməsinə ciddi nəzarət etməlidirlər. Uşaq və yeniyetmələrin sağlamlığının qorunmasında vacib rejim elementlərindən biri yuxudur. Yaşa uyğun kifayət qədər yuxu gün ərzində uşaqlarda əmələ gələn yorğunluğun aradan qaldırılması, orqanizmin funksiyalarının bərpa edilməsi və iş qabiliyyətinin yüksəlməsinə kömək edir. Yuxu bütün fizioloji sistemlərin, ilk növbədə baş-beyin qabığı hüceyrələrinin fəaliyyətinin tam funksional bərpasını təmin edir. Kiçikyaşlı məktəblilər sutka ərzində 9-10 saat, yeniyetmələr isə 8-9 saat yatmalıdırlar. Tədqiqatlar göstərir ki, uşağın yuxusu nə qədər az olursa, iş qabiliyyəti də bir o qədər azalır. Nəticədə, məktəblilərdə müvəffəqiyyət göstəriciləri aşağı düşür. Rejim elə təşkil edilməlidir ki, uşaqlar kifayət qədər yuxudan sonra, səhər evdən çıxmağa ən azı 1 saat qalmış oya olsunlar.

Bu 1 saat onların şəxsi gigiyenasına və səhər yeməyinə sərf olunmalıdır. 1-ci növbədə oxuyan məktəblilər



havadada olma vaxtının azalmasına səbəb olub. Ona görə də valideynlər uşaqların ev tapşırıqlarına sərf etdiyi vaxtı düzgün təşkil etməlidirlər. Kiçik məktəb yaşlı uşaqlar üçün bu norma 1-1,5 saat, orta məktəb yaşlılar üçün 1,5-2 saat, buraxılış sinifləri üçün 2,5-3,5 saatdır. Axşam yuxusundan qabaq uşaqlar üçün 1-2,5 saat asudə vaxt ayrılmalıdır. Bu zaman uşaqlar öz maraqlarına uyğun fəaliyyətlərlə məşğul ola bilərlər. Əlbəttə ki, yuxudan qabaq həyəcanlandırıcı fəaliyyətlər, kompüter oyunları məqsədəuyğun deyildir. Bu, onların çətin yuxuya getməsinə və yuxunun tam dəyərli olmamasına səbəb olur. Valideynlər nəzərə almalıdırlar ki, rejimin əsas şərtlərindən biri bütün fəaliyyətlərin hər gün eyni vaxtda başlamasıdır. Bu, dinamik stereotipin yaranmasına və hər bir fəaliyyətin (yuxu, qidalanma, məşğələ və s.) daha az enerji sərf etməklə, daha asan yerinə yetirilməsinə səbəb olur.



zərə alınmalıdır. Məktəbdən gəldikdən sonra uşaqlara isti nahar verilməlidir. Ümumiyyətlə, kiçikyaşlı şagirdlər gün ərzində ən azı 4 dəfə qida qəbul etməlidir: səhər yeməyi, qəlyanaltı, nahar və şam.

Gününün çox hissəsini oturaq (dərslərdə, evdə dərs hazırlayan zaman, kompüter və digər qadjetlərin arxasında) keçirən məktəblilər üçün hərəkətli fəaliyyətin əhəmiyyəti böyükdür. Gün rejimində hərəkətli oyunlara kifayət qədər vaxt ayrılmalıdır. Ən əlverişli sağlamlıq vasitə uşaqlar üçün açıq havada hərəkətli oyunların təşkil edilməsidir. Kiçiklər hər gün 2-2,5 saat, yeniyetmələr isə ən azı 1-1,5 saat açıq havada dinamik istirahət etməlidirlər. Yaxşı olar ki, bu, dərs məşğələləri qurtarıqdan sonra olsun. Bu zaman uşaqlar üçün idman oyunları, gəzintilər, yarışlar və s. təşkil edilməlidir.

Məktəblilərin sağlamlığının qorunmasında vacib məsələlərdən biri də ev tapşırıqlarına və əlavə məşğələlərə sərf edilən vaxtdır. Belə ki, son zamanlar uşaqların ev tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə sərf etdikləri vaxtın həddən çox artması onların gün rejiminin pozulmasına, xüsusilə də yuxu və açıq

havadada olma vaxtının azalmasına səbəb olub. Ona görə də valideynlər uşaqların ev tapşırıqlarına sərf etdiyi vaxtı düzgün təşkil etməlidirlər. Kiçik məktəb yaşlı uşaqlar üçün bu norma 1-1,5 saat, orta məktəb yaşlılar üçün 1,5-2 saat, buraxılış sinifləri üçün 2,5-3,5 saatdır. Axşam yuxusundan qabaq uşaqlar üçün 1-2,5 saat asudə vaxt ayrılmalıdır. Bu zaman uşaqlar öz maraqlarına uyğun fəaliyyətlərlə məşğul ola bilərlər. Əlbəttə ki, yuxudan qabaq həyəcanlandırıcı fəaliyyətlər, kompüter oyunları məqsədəuyğun deyildir. Bu, onların çətin yuxuya getməsinə və yuxunun tam dəyərli olmamasına səbəb olur. Valideynlər nəzərə almalıdırlar ki, rejimin əsas şərtlərindən biri bütün fəaliyyətlərin hər gün eyni vaxtda başlamasıdır. Bu, dinamik stereotipin yaranmasına və hər bir fəaliyyətin (yuxu, qidalanma, məşğələ və s.) daha az enerji sərf etməklə, daha asan yerinə yetirilməsinə səbəb olur.

Tövsiyələrimizə riayət etsəniz, uşaqlarınızın xəstəliklərə qarşı müqaviməti yüksələcək, sağlamlığı möhkəmlənəcək, bununla yanaşı, təhsil müvəffəqiyyətləri də artacaq.

Şəhla BALAYEVA,

ATU-nun Uşaq-yeniyetmələrin sağlamlığı və əmək sağlamlığı kafedrasının müdiri, dosent

◆ Son illər həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilmiş müasir texnologiyalar, elektron qurğular öz fəsadlarını da ortaya çıxarıb. Bunlardan biri də əhali arasında getdikcə daha çox rast gəlinən göz xəstəlikləridir. Görmənin zəifləməsi şikayəti ilə mütəxəssislərə müraciət etdikdə, bəziləri əməliyyat olunmağı, bəziləri isə eynək taxmağı məsləhət görür. Adətən eynəkdən istifadə insanlarda kompleks yaratdığından, görmə qabiliyyətini yaxşılaşdırmaq üçün əməliyyata üstünlük verilir. Amma əməliyyat ən rahat və davamlı yoldursa, eynəkdən istifadə edənlər niyə azalmır?



göz anadan gəlir. O nəsilə hansısa mənfi və ya müsbət xüsusiyyətlər olarsa, onlar övladlarda da özünü göstərir. Ümumiyyətlə elm sübut edib ki, cüt orqanların özündə belə bir asimmetriya var. Bunu hələ dünya şöhrətli Leonardo Da Vinçi 500 il qabaq "Cokonda" əsərində təsvir edib".

Professor Paşa Qəlbınur gözdə əməliyyat aparılmasının buynuz qişasının qalınlıq ölçüsündən asılı olduğunu qeyd edib: "Ölçü normadan artıq və ya az deyilsə, yeni ikisinin

bilər. Belə insanlara həmişə eynək taxmağı məsləhət görmüşəm. Özü eynək taxmağa razı olmayanda, onun istəyinə uyğun əməliyyat etmişəm".

"Şəkərli diabet və ya hansısa yan xəstəliyin olması əməliyyat keçirilməsinə səbəb ola bilərmi" – sualımızı professor belə cavablandırdı: "Əgər kimsə görməni itiribse, təbii ki, onun şəkəri olmasa, həkimin işi nisbətən asanlaşır. Amma diabetli xəstədirsə və ya hansısa yan xəstəliyi varsa, dünya işığından məhrum olası deyil ki? Elm və texnikanın son nailiyyətləri tətbiq olunmaqla mütləq əməliyyat edilməlidir. Bizim klinikamızda kök hüceyrələrinin köçürülməsi, nanotexnologiyaların imkanları uğurla həyata keçirilir. Bunun vasitəsilə çoxsaylı xəstələrin görmə qabiliyyəti bərpa olunur. Amma təəssüf ki, elə göz xəstəlikləri var ki, dünyada çarəsi yoxdur. Buna misal olaraq, görmə sinirinin mütləq atrofiyasını və s. göstərmək olar. Biləndə ki belə xəstələrə kömək edə bilməyəcəksən, əlbəttə, daxilən narahatlıq keçirməli

Eynək, yoxsa əməliyyat?

Professor Paşa Qəlbınur deyir ki, yalnız mütəxəssisin apardığı hərtərəfli müayinə bu suala cavab verə bilər

Hər iki vasitənin müsbət və mənfi tərəflərinə aydınlıq gətirmək üçün Azərbaycan Tibb Universitetinin Oftalmologiya kafedrasının müdiri, professor Paşa Musayev Qəlbınura müraciət etdik. Tanınmış oftalmoloqun bildirdiyinə görə, eynəkdən istifadə etmək barədə qərarı mütəxəssisin apardığı hərtərəfli müayinədən sonra gəlinən nəticə ilə müəyyənləşdirmək olar: "Nozoloji xəstəliklər hər kəsə özünü fərqli şəkildə göstərir. Adıca ekiz doğulanlar görünüş baxımından bir-birlərinə nə qədər oxşasalar da, fərqli yaranırlar. Eyni orqanizmdə bir göz o biri gözdən fərqlidir. Son illər məlum olub ki, bir göz atadan, digər

sərhəddindədirsə, onda həmin şəxs məsləhət görülür ki, eynək də taxa, lazer əməliyyatı da oluna bilər. Elə şəxs var ki, burnunda qüsurlu və ya üzündə hansısa bir asimmetriya var. O zaman həmin şəxsə eynək tövsiyə olunur ki, həm də qüsuru örtsün. **Başqa bir misal:** tutaq ki, adamın bir gözü var, o biri gözü sıradan çıxıb. Müayinə zamanı bəlli olur ki, eynəkdən də istifadə edə, əməliyyat da oluna



olursan. Amma sevindirici haldır ki, son 20-30 ildə göz xəstəliklərinin müayinə və müalicəsində böyük irəliləyişlər əldə edilib".

Ürək xəstəsinə böyrək köçürülməsi uğurla başa çatıb



Bu günlərdə Azərbaycan Tibb Universitetinin Tədris Cərrahiyyə Klinikasında mürəkkəb cərrahiyyə əməliyyatı həyata keçirilib.

Belə ki, I Cərrahi xəstəliklər kafedrasının müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü, tibb elmləri doktoru, professor Nuru Bayramov və klinikanın Transplantologiya şöbəsinin müdiri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Anar Namazov xəstə üzərində böyrək köçürülməsi əməliyyatını icra ediblər.

A.Namazovun bildirdiyinə görə, əvvəllər üzərində açıq ürək əməliyyatı keçirilmiş və dializ xəstəsi olan pasiyent risk qrupuna daxil olan xəstələrdən hesab olunurdu: "Amma kardioloqlar və kardio-

cərrahların konsultasiyasından sonra xəstənin əməliyyata götürülməsinə qərar verildi. Əməliyyat tərəfimizdən uğurla icra olunaraq ona böyrək köçürüldü. Əməliyyatdan öncə 10-un üzərində olan kreatin göstəricisi hazırda 1,6-dək enib. Xəstə nəzrətimiz altındadır, özünü yaxşı hiss edir".

Qeyd edək ki, həkim briqadasının tərkibinə Cərrahiyyə Klinikasının Kardio-cərrahiyyə şöbəsinin müdiri Mirəli Məcidov, Urologiya şöbəsinin müdiri Fikrət Əhmədov, eləcə də Nuranə Süleymanova, Elvin İsayadə, Orxan Quliyev, Məhəmməd Abbasov, Bülent Çetin, Türavə Ələsgərova daxil olub.

Ortodontiya kliniki təbabətin bir sahəsi olub, əsas məqsədi dişlərin, çənələrin, üz skeletinin inkişaf və böyüməsi, diş-çənə anomaliyalarının etiologiyası, patogenezi, diaqnostikası, profilaktika və müalicə üsullarını öyrənməklə yanaşı, müasir ortodontik aparatlar və avadanlıqlardan istifadə etmək və yeni müalicə üsulları işləyib hazırlamaqdan ibarətdir.

Stomatologiya elminin bu vacib sahəsində istifadə olunan diaqnostika və müalicə üsulları daha da təkmilləşdirilib, diş-çənə anomaliyalarının etiologiya və patogenezinin öyrənilməsində, ortodontik və kompleks müalicəyə ehtiyacı olan xəstəlik qruplarının ayırd edilməsində böyük nailiyyətlər əldə edilib. Yeni materialların və müasir müalicə texnologiyalarının klinikada tətbiqi ortodontik müalicədə daha effektiv və davamlı nəticələrin əldə edilməsinə zəmin yaradır.

Çeynəmə-nitq aparatı hər bir insanın orqanizminin individual inkişafı ilə bilavasitə əlaqədardır. Diş-çənə anomaliyalarının müalicəsində etioloji faktor müəyyənləşdirmək və onu aradan qaldırmaq çox vacib şərtidir. Diş-çənə sistemi anomaliyalarının etiologiya və patogenezinin dəqiq, sistemli şəkildə öyrənmək üçün bütün inkişaf dövrünü iki yerə ayırmaq məqsəduyğundur: ümumi (endogen) və yerli (ekzogen). Diş-çənə anomaliyalarının ümumi və yerli səbəblərdən yarandığını düz-

Uşaqlarda diş problemləri: valideyn səhvləri, həkim etinasızlığı

gün təyin etmək həmişə mümkün olmur.

Ümumi faktorlardan genetik, xarici mühit faktorlarını, xəstəlikləri, qidalanmanı, zərərli vərdişləri, tənəffüs pozğunluqlarını və s. göstərmək olar. Yerli faktorlara



misal olaraq, normadan artıq və ya az dişləri, diş həcmi və formasını, yüyənləri, süd dişlərinin vaxtından əvvəl çəkilməsini, süd dişlərinin gec düşməsinə, daimi dişin çıxmasının ləngiməsini, kariyes və düzgün olmayan plombları və s. göstərmək mümkündür.

Göründüyü kimi, diş-çənə sistemi anomaliya və deformatsiyaları poli-etiojodur. Bu faktorlardan əsasən anormal təzyiqli, xəstəliklər, süd dişlərinin vaxtından əvvəl çəkilməsi üzərində dayanmaq istərdim.

Anormal təzyiqli. Bu faktor uşaqlarda tez körpəlikdən başlayır. Körpələrin süni qidalanması

zamanı ağızdaxili və ağız xarici təzyiqli tarazlığı pozulur. Ana südü ilə qidalanma uşağın xarici mühitlə əlaqəsini təmin edir. Körpənin dil və dodaqlarının hissiyatı ilə beyninə bəzi impulslar çatdırılır. Sevgi və inam hissləri əmmə aktı üzərində qurulur. Körpədə təbii əmmə aktı yetərli olmazsa, zərərli vərdişlər yaranır. Barmaqəmmə - əmmə ehtiyacı kifayət qədər ödənilməmiş uşaqlarda olur. Barmaqəmmə vərdişi yaranma vaxtına və şiddətinə görə fərqli anomaliyalara səbəb olur. Baş barmaqəmmə zamanı barmaq sərt damağa və damağın selikli qişasına təzyiqli edir ki, bunun nəticəsində damaq dərinliyi artır. Yuxarı diş qövsündə darlıq yaranır. Aşağı kəsici dişlərin çıxması ləngiyir, bəzi hallarda onlar alveola qaxılı qalırlar və açıq dişləm yaranır. Yuxarı kəsici dişlər önə, aşağı kəsici dişlər arxaya itələnir. Yuxarı dişlər arasında diastemalar, aşağı dişlərdə sıxlıq yaranır və onlar arasındakı sagittal yarıq (overjet) böyüyür.

Xəstəliklər. Bunlara hormonal pozğunluqlar və infeksiya xəstəlikləri aid edilir. Çox hallarda bəzən həkimlərimiz ortodontik müalicələr zamanı hormonal pozğunluqları nəzərdən qaçırmırlar. Bildiyimiz kimi, daxili sekresiya vəzirlərinin fəaliyyəti ümumi orqanizmin, o cümlədən

də üz-çənə sisteminin inkişaf və böyüməsinə təsir göstərir. Endokrin sistemin bəzi xəstəlikləri hipofiz və hiperfunksiyaları zamanı dayaq-hərəkət aparatının normal inkişafı pozulur, bu isə özünü skeletdə, o cümlədən də diş-çənə sisteminə müxtəlif qüsurlarla büruzə verir.

Məsələn, hipofiz vəzirlərinin hormonunun artması akromeqaliya ilə nəticələnir ki, bu zaman əl, ayaq, barmaqlar, baş, burun, çənə və dil böyüyür. Nəticədə mezial dişləm yaranır. Hipofiz vəzirlərinin hipofunksiyası hipofiz liliputluğu (cırtıdanboyluluq) ilə nəticələnir. Bu zaman süd dişlərinin çıxması gecikir, dişlər diş qövslərində ayrı yerləşirlər.

Qalxanabənzer ətrafı (paratiroid) vəzirləri parathormon hazırlayırlar. Bu hormon kalsium mübadiləsinin tənzimləmə, əng və çənə sümüklərinin inkişaf və böyüməsinə təsir göstərir. Parathormon sümükdən kalsium və fosforu ayıraraq, bu elementlərin qandakı miqdarını artırır, yeni qalxanabənzer vəzirlərinin tiroksitonin hormonunun əksinə təsir göstərir. Həmin vəzirlərin funksiyasının artması (hiperparatiroidizm) mezial dişləm, açıq dişləm, dişlərdə mina hipoplaziyası və sərt toxumaların kariyese qarşı rezistentliyinin



zəifləməsi ilə müşayiət olunur. Parathormonun heç olmaması zamanı qanda kalsiumun miqdarının azalması qıcolmalara səbəb olur və ölümlə nəticələnir.

Süd dişlərinin həm çeynəmə, həm də daimi dişlərin yerini qoruyub saxlama funksiyaları var. Əgər süd dişləri vaxtından əvvəl çəkilirsə, onun yerinə gələcək olan daimi dişin yeri arxadakı dişlərin önə yerdəyişməsi hesabına itirilir (yer darlığı yaranır). Nəticədə həmin daimi diş ya ayrı çıxır və ya retensiya vəziyyətində qalır. Bütün bunlara səbəb, təəssüflər olsun ki, ən çox hallarda valideynlərin "onsuz da süd dişləri düşəcək" düşüncəsi ilə vaxtında stomatoloqa müraciət etməməsi və bəzi hallarda həkimlərin süd dişlərinin müalicəsinə etinasız yanaşmalarıdır.

Elnur İMANOV,

ATU-nun Uşaq stomatologiyası kafedrasının dosenti, tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Bakı sakinləri pulsuz müayinə olunub

Ümumdünya Ürək Günü ilə əlaqədar aksiya keçirilib



Səhiyyə Nazirliyi, İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi (İSİM) və Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) təşkilatçılığı ilə sentyabrın 29-da Ümumdünya Ürək Günü ilə əlaqədar aksiya keçirilib.

Qış parkında keçirilən aksiyada ATU-nun Tədris Terapevtik Klinikasının həkim briqadası da iştirak edib. Arzu edən vətəndaşlar klinikanın təcili tibbi yardım məşinlərində pulsuz ilkin müayinə (boy, çəki, təzyiq və nəbz) ölçülməsi, EXO) olunublar.

Klinikanın Təcili tibbi yardım şöbəsinin müdiri Cavanşir Məhərrəmov, şöbənin əməkdaşı Zərifə Məmmədova tərəfindən müayinələr aparılıb, iştirakçılara tövsiyələr verilib. Aksiyada, həmçinin "Sağlam qida" guşəsi təqdim olunub. ATU-nun Qidalanma gigiyenası kafedrasının dosenti Zöhrə İsmaylova aksiya iştirakçılarında ürək-damar xəstəliklərinin profilaktikasında sağlam qidalanmanın əhəmiyyəti, siqaret və digər



zərərli vərdişlərin orqanizmə mənfi təsiri barədə məlumat verib. Tədbirdə sağlam həyat tərzinə dair maarifləndirici materiallar paylanılıb.

Statistik məlumatlara əsasən, hər il dünyada 17 milyondan çox insan ürək-damar xəstəliklərinə görə dünyasını dəyişir. Bu xəstəliklər dünyada ölümün və əlilliyin əsas səbəblərindən biridir. Ürək-damar xəstəlikləri üçün əsas risk amillərinə yüksək qan təzyiqi, qanda xolesterin və şəkərin

miqdarının artması, tütüncəkmə, fiziki pasivlik, spirtli içkilərdən sui-istifadə, psixoloji stress, artıq çəki, piylənmə və qeyri-sağlam qidalanma aiddir.

Qeyd edək ki, "Marsol" MMC və Özsüt" restoranlar şəbəkəsi tərəfindən də dəstəklənən bu aksiyanın məqsədi ürək-damar xəstəliklərindən qorunmaq üçün əhali arasında geniş təbliğat və maarifləndirmə işlərinin aparılmasıdır.

Dünya Ağciyər Gününə həsr olunmuş konfrans

Sentyabrın 26-da ATU-nun Tədris Terapevtik Klinikasında Dünya Ağciyər Gününə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirilib. Konfrans giriş nitqi ilə klinikanın direktoru, professor Surxay Musayev açılıb.

dioloji və biomarkerlərin analizi", dr. Günay Əliyeva "Bronxial astma: müalicədə yeniliklər", dr. Emil Qasımov "Kəskin respirator distress sindrom: bu kontekstdə yeniliklər", professor



Tədbirə klinikanın həkimləri ilə yanaşı, digər klinikalardan olan mütəxəssislər də qatılıblar. Klinikanın Pulmonologiya və allerqologiya şöbəsinin həkimi Günel Sadiqova "Post-COVID interstisial ağciyər xəstəliyi: klinik, ra-

Əlizamin Sadiqov "Qeyri-vərəm mikobakterial ağciyər xəstəliyi: diaqnostikada və müalicədə yeniliklər" mövzularında maraqlı məruzələrlə çıxış ediblər. Məruzələrin ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Vaxtında vaksin vurulmazsa, quduzluq ölümlə nəticələnir

◆ Quduzluq insanlarda, eləcə də heyvanlarda rast gəlinən xəstəlik növlərindən biridir. Virus xəstə heyvanların tüpürcəyi ilə ifraz olunduğundan, bu problem daha çox quduz heyvanların dişləməsi nəticəsində yayılır. Quduzluq mərkəzi sinir sistemini zədələyir və beyində iltihaba səbəb olur.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Ümumdünya Heyvan Sağlamlığı Təşkilatı (OIE) hər il sentyabrın 28-ni dünyada quduzluqla mübarizə günü elan edib və 2030-cu ilə qədər sahibsiz itlər vasitəsilə xəstəliyə yoluxmanın qarşısının alınmasını məqsəd kimi qarşıya qoyub.

İnsanlarda quduzluq xəstəliyi hidrofobiya - sudan qorxmaq, fotofobiya - işığa həssaslıq, psixonevroloji pozulmalar, udqunma aktının pozulması, yüksək hərarət və digər klinik əlamətlərlə özünü büruzə verir. Quduzluq olduqca təhlükəli bir xəstəlikdir və müalicəsi olmadığı üçün, vaxtında vaksin vurulmazsa, ölümlə nəticələnir.

Çox zaman ancaq itin hücumuna məruz qalan insanlar həkimə müraciət edir. Lakin bu, sadəcə itlərdən keçən virus deyil. Məsələn, canavardan, tülküdən, hətta pişikdən də yoluxmaq mümkündür. Pişik cırmaqlaması nəticəsində də həkimə müraciət olunması tövsiyə edilir.

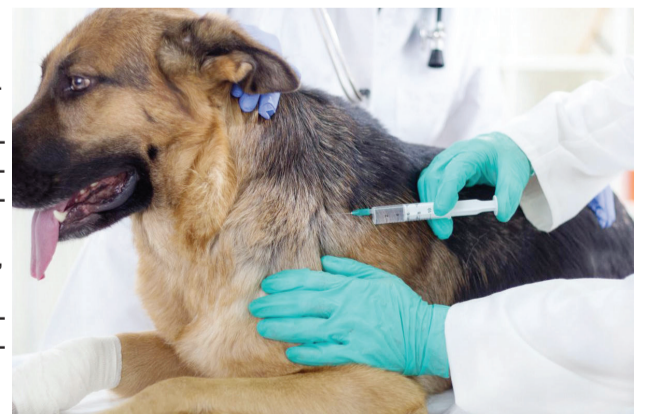
Quduzluğun ilkin əlamətləri qripə bənzəyir. Bir neçə gündən sonra simptomlar ağızın köpüklənməsi, yuxusuzluq, aqressiv davranışlarla müşahidə edilir. Heyvan dişləməsinə, cırmaqlamasına və ya zədələnmiş dərinin yalanmasına məruz qaldıqda, ilk olaraq yaranı və ya tamlığı pozulmuş dərinə

sabun, çoxlu təmiz su ilə yumaq lazımdır. Təcili olaraq həkimə (yaxşı olar infeksiyologiya) müraciət edilməlidir.

Xəstəlikdən qorunmaq üçün ev heyvanlarını quduzluğa qarşı peyvəndləməli, sahibsiz it və pişiklərlə birbaşa təmas qurulmamalıdır.

Sahibsiz heyvanların sayının artması və onlara zəruri qayğının göstərilməməsi, xüsusilə küçə it və pişiklərinin vaxtında sterilizasiya edilməməsi, habelə peyvəndlənməməsi bir çox ekoloji, sanitariya və səhiyyə problemlərinin yaranması ilə nəticələnir. Elə bu səbəbdən də heyvanlar sterilizasiya, peyvəndləmə, baytar qayğısı, sahibləndirmə, sığınacaq və digər humanist rəftarla da əhatə olunmalıdır.

Bu səbəbdən heyvanın hücumuna məruz qalan şəxs mütləq vaxtında həkimə müraciət etməli və quduzluğa görə peyvənd olunmalıdır.



Alzheimer xəstəliyinə qarşı dərman sınaqdan keçirilir

Kubada ölümün əsas səbəblərindən biri olan Alzheimer xəstəliyinin müalicəsi üçün Milli Molekulyar İmmunologiya Mərkəzi tərəfindən hazırlanmış dərmanın sınaqlarına başlanacaq.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Kuba Səhiyyə Nazirliyi yaxın aylarda adanın bütün əyalətlərində yüngül və orta dərəcəli Alzheimerdən əziyyət çəkən xəstələrdə NeuroEpo-nun klinik sınaqlarının başlayacağını açıqlayıb.

Bunun tətbiqi üçün dərman neurodegenerativ xəstəliklərin müalicəsində yaxşı nəticələr göstərilib. Adanın 11 milyondan çox əhalisi arasında hazırda 160.000 insan demensiyadan əziyyət çəkir.

2015-ci ildə dünyada demensiyadan təxminən 46,8 milyon insan əziyyət çəkirdi, 2030-cu ilə qədər isə bu rəqəm 65 milyona qədər arta bilər.

Kubada miqrasiya, xüsusən də son 30 ilin ən ağır iqtisadi böhranından qaçan gənclər səbəbindən qocaların sayı sürətlə artır.

Allah rəhmət eləsin!

"Təbib" qəzeti redaksiyasının kollektivi redaksiyanın əməkdaşı Mirrağa Cavadova anası

Tərmində xanımın vəfatından kədərliyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Uşaq-yeniymələrin sağlamlığı və əmək sağlamlığı kafedrasının

əməkdaşları Pakizə Məmmədovaya əzizi

Amin Qəfərlinin

Ermənistan silahlı qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribatlarının qarşısını alan zaman şəhid olmasından kədərliyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Uşaq-yeniymələrin sağlamlığı və əmək sağlamlığı kafedrasının əməkdaşları Qidalanma və tibbi ekologiya kafedrasının məsləhətçi professoru

Maqsoq Qasımovun

vəfatından kədərliyini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Etibarsız sayılır

Həsərov Kənan Fəxrəddin oğlu (qrup 119A2b); Ərməğani Nəsrin Məhəmməd qızı (qrup 219A10b); Hussein Abbas (qrup 117 İ4); Fətullayeva Fidan Üzeyir qızı (qrup 519A3b); Hayder Salih İhsan oğlu (qrup 519İ1a); Orhan Ülgen Yaşar oğlu (qrup 221A13b); Eyyub Selçuk Yazıcı (qrup 221A13b); Hüseyinli Arzu Vəli qızı (qrup 218R2b); Məmmədova Firuzə Mövsüm qızı (qrup 117A19); Musayeva Liana Namiq qızı (qrup 521R1a); Yusif Al-Majdawe İsam oğlu (qrup 317A1); Hazal Doğan Mehmet qızı (qrup 118A5a); Amin Daneshvar Sina oğlu (qrup 421A5a); Əlizadə Rəşadət Oktay oğlu (qrup 118A10a); Xaqan Məmmədli Rasim oğlu (qrup 119A10b); Rəzerin Şimşək Ekrem qızı (qrup 521A4b); Abdinov İlham Şahbaz oğlu (qrup 220A4a); Mansurova Şövkət Mansur qızı (qrup 420R1b); Qasımlı Şamil İlham oğlu (qrup 520R1a); Nermin Güven Ufuk qızı (qrup 221A1a); Orucova Nərimin Aleq qızı (qrup 520R1a); Samer Al-Maliki (qrup 418İ2a); Muhammed Hakan Bilgili (qrup 120A12b); Fallahaghaei Aysan Hassan qızı (qrup 418İ2a); Rabia Beyazit Mehmet Hanifi qızı (qrup 221A11a); Allahverənli Rüstəm Novruz oğlu (qrup 317A1); Nəcəfova Aişə Fərman qızı (qrup 320A2c); Nəbiyeva Aytac Ramiz qızının (qrup 121A4a) tələbə bileti, Atayeva Vəzifə Ayaz qızı (qrup 317A25); Hüseyinzadə Lalə Vüqar qızının (qrup 317A25) müvəffəqiyyət kitabçası tidiyi üçün etibarsız sayılır.

Baş redaktor
MƏĞRUR ƏLİYEV

Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır

Qəzet "Təbib" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılır, səhifələni, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-də çap olunur və universitet daxilində yayılır

ÜNVANIMIZ:
Mərdanov qardaşları - 98c
2-ci mərtəbə,
Tel.: 595-24-97
tabibqazeti@gmail.com

Lisənziya H - 022633
İndeks - 0269
Sifariş - 2878
Sayı 2250